

Hoe anderen het zien

De kinderen leren over de rol van het standpunt in schilderijen; kunstbeschouwen



Vergezicht, Philips Koninck (1619-1688) 133 × 168 cm (zie ook blz. 21)

onderwerp

twee 17e eeuwse
schilderijen

techniek
beschouwen

Toelichting

We herhalen in deze les het hoge standpunt van de vorige lessen en we bereiden het lage (normale) standpunt voor van les 5 en 6. Met twee landschappen uit eenzelfde periode kan voor de kinderen duidelijk worden dat een schilder nadrukkelijk zélf bepaalt hoe hij iets in beeld wenst te brengen en dat dit nogal verschillend kan uitpakken.

De reproducties van het *vergezicht* van *Philips Koninck* en van het spiegelend *koetje* van *Paulus Potter* (blz. 21) bieden twee totaal verschillende uitgangspunten.

(M.b.v. een kopieerapparaat en/of inbrander kan elk kind of groepje kinderen de afbeeldingen vóór zich hebben bij het klassikaal bespreken.) De kleur is voor deze beschouwing toch wat minder van belang omdat het accent helemaal op de ruimtewerking ligt i.v.m. het standpunt. Beide schilderijen werken erg ruimtelijk maar op een verschillende manier. Het met de

kinderen onderzoeken hoe de ruimtewerking tot stand komt, is het voornaamste doel van deze les. Voor een extra hulp bij het beschouwen van de ruimte en van enkele andere aspecten die waarschijnlijk ook naar voren zullen komen, verwijzen we naar blz. 141 en 155 van het *Handboek* waar beide schilderijen besproken worden.

Begeleiding

Voor de beschouwing van de twee schilderijen volgen we de aanpak van hoofdstuk 7 uit het *Handboek*. In vier stappen bekijken we het beeld grondig, aan de hand van een aantal vragen.

a. Eerste stap De kinderen benoemen wat er te zien is en vergelijken daarbij de beide voorstellingen. Aan de hand van vragen als: Zijn er overeenkomsten? Hoe wordt alles opgenomen? Zit er een volgorde in? Bijv. van voor naar achteren of van groot naar klein. De leerkracht kan hier bijsturen door gericht te vragen. Wat zag je het eerst? Wat is het duidelijkst? Wat staat het dichtst bij? We interpreteren nog niet; we sommen alleen objectief op.

b. Tweede stap De volgende vragen worden nu gesteld: Wat stelt het schilderij voor? Wat betekent het in het algemeen? Wat is de som van de onder a. opgenoemde onderdelen? Volgt de betekenis logisch uit die opsomming? Bij Philips Koninck zal tijdens de opsomming duidelijk worden dat het een vergezicht moet zijn. Je ziet namelijk zoveel! De titel geeft hier dus al de betekenis aan. Bij Paulus Potter zal opvallen dat er veel dieren met veel aandacht geschilderd zijn. Hier is de titel minder sprekend. Het gaat duidelijk over meer dan één (spiegelend) koetje. Bij beide schilderijen liggen minstens twee steden op de achtergrond!

c. Derde stap We vragen ons af hoe de schilders de schilderijen hebben gemaakt met gerichte vragen zoals: Hoe is de techniek? (Grof, fijn, ruw, glad, gedetailleerd, kleurig.) Wat is het materiaal? (Penselen, soort verf, ondergrond.) We stellen vragen over voorgrond, achtergrond, overlapping, afsnijding en vooral over de horizonhoogte en het effect daarvan op de ruimte. Indien nodig legt de leerkracht uit dat de horizon altijd op ooghoogte van de beschouwer (de maker) ligt (zie blz. 28 en 29).

d. Vierde stap Tot slot gaat het over het waarom van de schilderijen. Waarom zouden deze schilders juist deze onderwerpen hebben gekozen? Waarom hebben ze die juist zó afgebeeld? Wat wilde Philips Koninck laten zien door het landschap als panorama weer te geven? Wat is het gevolg van de lage horizon bij Paulus Potter? Heeft het formaat van de schilderijen er ook iets mee te maken?

Andere opdrachten

– De kinderen zoeken foto's van buitensituaties (kranten, tijdschriften). We proberen op alle foto's de horizon te vinden en trekken deze met viltstiften en liniaal erop.

Hulpmiddel: evenwijdige (horizontale) lijnen lopen naar één punt op de horizon.

– De kinderen zoeken tekeningen van huizen uit de krant (advertenties e.d. van makelaars, architectenbureaus). Waar zou de tekenaar gestaan hebben wanneer hij deze tekeningen echt buiten gemaakt zou hebben?